

.....

Sunt profund recunoscător pentru toate momentele trăite în cei peste zece ani de cercetare în domeniul științelor comunicării, pe care i-am dedicat studierii experienței optimale și fenomenului fake news – un parcurs care a culminat cu perioada intensă de pregătire și elaborare a acestui volum, în care am experimentat o autentică stare de flux, lăsându-mă „purta de val” în universul fascinant al cunoașterii.

.....

DANIEL-RAREȘ OBADĂ

FLUX ȘI FAKE NEWS:
MODELE ȘI STUDII EMPIRICE
ÎN ȘTIINȚELE COMUNICĂRII

TRITONIC

Tritonic Books

București 2026

Daniel-Rareș OBADĂ

Flux și Fake News:

Modele și studii empirice în științele comunicării

Copyright © Daniel-Rareș OBADĂ

Copyright © TRITONIC 2026 pentru ediția prezentă.

Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce fragmente din carte.

TRITONIC

Str. Coacăzilor nr. 5, București

e-mail: editura@triton.ro

www.triton.ro

Tritonic București apare la poziția 18 în lista cu Edituri de prestigiu

recunoscut în domeniul științelor sociale (lista A2) (CNATDCU):

http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/11/A2_Panel41.xls

Colecția Comunicare Media este coordonată de lect. univ. dr. Bogdan Hrib.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OBADĂ, DANIEL RAREȘ

Flux și Fake News : modele și studii empirice în științele comunicării /

Daniel-Rareș Obadă. - București : Tritonic Books, 2026

Conține bibliografie

ISBN 978-606-749-912-4

070.16

316.77

Coperta: Alexandra Bardan

DTP: Ioan Dorel Radu

Editor: Rebeca Cojocaru

Comanda nr. CM09 / 2026

Bun de tipar: August 2026

Tipărit în România

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

CUPRINS

Mulțumiri 9

Prefață 11

Partea I.

Fundamentele teoriei fluxului 21

Capitolul 1.

Experiența de flux: definiții, condiții și antecedente 25

1.1. Definiții și originile conceptului de flux 25

1.2. Condițiile apariției experienței de flux 33

1.2.1. Echilibrul dintre provocările și abilitățile percepute 33

1.2.2. Obiective clare 37

1.2.3. Feedback imediat 39

1.3. Antecedente individuale ale experienței de flux 42

1.3.1. Activități autotelice 42

1.3.2. Personalitatea autotelică 45

1.3.3. Motivația intrinsecă 48

1.3.4. Vârsta 52

1.4. Antecedente sociale și contextuale ale experienței de flux 55

1.4.1. Factori sociali și contextuali 55

1.4.2. Formele sociale ale experienței de flux 59

1.5. Cultura și experiența de flux 63

1.5.1. Perspectiva interculturală asupra experienței de flux 64

1.5.2. Perspectiva culturală asupra experienței de flux 67

Capitolul 2.

Fenomenologia experienței de flux 71

2.1. Dimensiunile experienței de flux 71

2.1.1. Concentrarea completă asupra activității	75
2.1.2. Fuziunea dintre acțiune și conștiință	79
2.1.3. Sentimentul de control	84
2.1.4. Diminuarea conștiinței de sine	90
2.1.5. Distorsiunea percepției timpului	96
2.1.6. Experiența autotelică	100
2.2. Natura holistică a experienței de flux	104
2.2.1. Experiența de flux ca stare unitară	105
2.2.2. Implicații metodologice ale naturii holistice a fluxului	107
2.2.3. Natura relațională a experienței de flux	112

Partea a II-a.

Teoria fluxului în comunicarea digitală	115
---	-----

Capitolul 3.

Experiența de flux în comunicarea digitală: delimitări conceptuale și premise pentru analiza fake news	119
3.1. Teoria fluxului în comunicarea digitală	119
3.1.1. De la teoria clasică a fluxului la experiența de flux în mediul online	119
3.1.2. Delimitarea conceptuală a experienței de flux online	130
3.1.2.1. Fluxul online și absorbția cognitivă	131
3.1.2.2. Fluxul și imersiunea	132
3.1.2.3. Fluxul, prezența și teleprezența	134
3.1.2.4. Fluxul și implicarea utilizatorului	135
3.1.2.5. Fluxul, derularea automată și navigarea persistentă prin conținut negativ	136
3.1.2.6. Fluxul și utilizarea problematică a tehnologiilor digitale	138
3.1.3. Experiența individuală de flux ca fundament psihologic al comportamentului comunicațional online	140
3.2. De la experiența de flux la distribuirea de fake news	145
3.2.1. Fake news: repere conceptuale și tipologii	146
3.2.2. Tipuri de fake news și conținuturi problematice	150

Capitolul 4.

Rolul experienței de flux în distribuirea de fake news	157
4.1. Distribuirea de fake news ca proces comunicațional	157
4.2. Experiența de flux ca mecanism contextual al distribuirii de fake news	164

4.2.1. Orientarea către scop, organizarea atenției și activarea criteriului acurateței	167
4.2.2. Criteriile epistemice și comunicaționale ale distribuirii de fake news	172
4.2.3. Caracterul ambivalent al experienței de flux	178
4.2.4. Rolul mediator al experienței de flux	181
4.3. Un model conceptual al rolului experienței de flux în distribuirea de fake news	186

Capitolul 5.

Experiența de flux și distribuirea de fake news: modele explicative și studii empirice	197
5.1. De la modelul conceptual la investigarea empirică	197
5.2. Formularea modelului inițial al distribuirii de fake news pe baza teoriei fluxului	200
5.3. Fake news despre companii și intensificarea utilizării rețelelor sociale	203
5.4. Rolul experienței de flux în distribuirea de fake news despre brandurile ecologice	208
5.5. Efectele de mediere ale experienței de flux în distribuirea de fake news despre companii	215
5.6. Construirea imunității corporative: reziliența companiilor la informațiile negative într-un mediu dominat de fake news	220
Considerații finale	229
Bibliografie	239

cartea lui Daniel-Rareș Obadă constituie o contribuție de reper în spațiul academic românesc și internațional, redefinind modul în care înțelegem interacțiunea dintre psihologia umană și tehnologiile informaționale ale prezentului.

Prof. univ. dr. Gheorghe-Ilie Fârte

Partea I.

FUNDAMENTELE TEORIEI FLUXULUI

Experiența de flux reprezintă unul dintre cele mai influente concepte dezvoltate pentru explicarea implicării psihologice profunde a individului în activitatea pe care o desfășoară. Încă de la formularea sa de către Mihaly Csikszentmihalyi, teoria fluxului a depășit cadrul psihologiei pozitive, fiind valorificată într-o varietate de domenii, precum educația, sportul, managementul, creativitatea sau, mai târziu, științele comunicării. Extinderea domeniilor de aplicare a teoriei a produs un corpus teoretic și empiric divers, dar și perspective diferite asupra structurii și mecanismelor experienței de flux. În consecință, apare în mod firesc întrebarea: cum pot fi înțelese și integrate aceste cercetări într-un cadru conceptual unitar, capabil să explice atât diversitatea aplicațiilor teoriei fluxului, cât și elementele fundamentale care definesc experiența de flux?

Considerăm că răspunsul la această întrebare presupune revenirea la fundamentele acestei teorii. Înțelegerea aplicațiilor contemporane ale experienței optimale nu poate fi realizată în absența unei clarificări conceptuale privind condițiile apariției acesteia și mecanismele psihologice care o disting de alte experiențe similare. Din această perspectivă, în prima parte a prezentei lucrări nu ne limităm la o simplă analiză introductivă a fluxului, ci urmărim să construim un cadru conceptual care să permită integrarea perspectivelor dezvoltate în lucrările

fundamentale și în cercetările recente, precum și evaluarea relevanței teoriei în contexte noi de cercetare.

Pornind de la acest obiectiv, prima problemă care necesită clarificare este identificarea condițiilor în care poate apărea experiența de flux. Literatura de specialitate sugerează că experiența optimală nu poate fi explicată doar prin acțiunea izolată a unor caracteristici individuale sau contextuale, ci prin relația dintre acestea. Echilibrul dintre provocările și abilitățile percepute, existența unor obiective clare și a unui feedback imediat, precum și influența factorilor individuali, sociali și culturali trebuie înțelese ca elemente ale aceleiași sistem explicativ, care descrie condițiile favorabile apariției experienței de flux. Din această perspectivă, așa cum vom argumenta în cele ce urmează, fluxul nu reprezintă rezultatul unei singure variabile, ci expresia unui ansamblu de procese psihologice generate de interacțiunea dintre individ și contextul în care acesta acționează.

Clarificarea acestor condiții nu este însă suficientă pentru înțelegerea fluxului. Chiar dacă literatura de specialitate descrie factorii care facilitează apariția sa, rămâne încă deschisă întrebarea cu privire la modul în care este organizată și trăită de individ o astfel de stare psihologică. Tocmai această problemă justifică analiza dimensiunilor fenomenologice ale fluxului. Deși studiile operaționalizează conceptul prin intermediul unor componente distincte, acestea nu sunt trăite ca procese psihologice autonome. Dimpotrivă, ele descriu manifestări complementare ale aceleiași experiențe subiective, fiecare contribuind la apariția unei stări caracterizate prin integrarea coerentă a proceselor cognitive, afective și motivaționale. Considerăm, așadar, că fundamentele teoriei fluxului nu pot fi reduse nici la identificarea condițiilor care favorizează apariția experienței optimale, nici la descrierea dimensiunilor prin care aceasta este operaționalizată.

Înțelegerea experienței de flux presupune analizarea simultană a condițiilor care favorizează apariția sa și a dimensiunilor prin care aceasta este trăită și măsurată. O asemenea abordare permite explicarea atât a mecanismelor care conduc la apariția acestei experiențe efemere, cât și a modului în care ea este organizată și trăită de individ. În esență, tocmai această perspectivă unitară conferă teoriei fluxului relevanța necesară pentru investigarea fenomenelor care implică experiența subiectivă a indivizilor. Pe baza acestui fundament teoretic, partea a doua a lucrării examinează modul în care experiența de flux contribuie la explicarea comportamentelor comunicaționale specifice mediului online și evidențiază relevanța sa pentru înțelegerea mecanismelor psihologice implicate în distribuirea de *fake news*.

Capitolul 1.

EXPERIENȚA DE FLUX: DEFINIȚII, CONDIȚII ȘI ANTECEDENTE

1.1. Definiții și originile conceptului de flux

A trecut mai bine de o jumătate de secol de când renumitul psiholog maghiar Mihaly Csikszentmihalyi a încercat să răspundă la o întrebare care frământă omenirea din cele mai vechi timpuri: ce îi face pe oameni cu adevărat fericiți în viața de zi cu zi? Într-o perioadă în care studiile din domeniul psihologiei erau dominate de paradigma behavioristă, care reducea comportamentul la stimul și răspuns, și de cea psihanalitică, focalizată pe traume și pulsuni inconștiente, Csikszentmihalyi și-a orientat cercetările către aspectele constructive ale experienței umane, integrate ulterior în paradigma psihologiei pozitive, fiind interesat de bucurie, creativitate și implicarea totală în viață.

Contribuția teoretică a lui Csikszentmihalyi a fost semnificativă. În timp ce behaviorismul clasic postula ideea că individul este un receptor pasiv ce acționează exclusiv pe baza unor stimulente externe (recompense, pedepse sau stimulente materiale), iar psihanaliza explica acțiunea prin pulsuniile refulate și prin experiențele trecute ale individului, teoria experienței optimale s-a axat pe motivația intrinsecă. Autorul a susținut că ființa umană nu caută doar reducerea tensiunii sau satisfacerea nevoilor biologice primare, ci caută activități

provocatoare care sunt recompensatoare prin ele însele. De altfel, Csikszentmihalyi declara că scopul cercetărilor sale era ca, în cele din urmă, „folosind instrumentele de cunoaștere ale psihologiei moderne, să ofere un răspuns la o întrebare de cercetare veche de când lumea: ce simt oamenii cu adevărat fericiți?” (Csikszentmihalyi, 2015, p. 10).

Investigațiile sale timpurii privind experiența optimală, începute odată cu teza de doctorat susținută în 1965 și continuate până la sfârșitul vieții, au pornit de la observarea artiștilor, șahiștilor, alpiniștilor și chirurgilor — persoane care dedicau ore întregi unor activități dificile pe care le desfășurau cu plăcere, adesea fără recompense financiare sau recunoaștere socială externă. Pe parcursul derulării acestor studii, Csikszentmihalyi a urmărit să înțeleagă *cum se simt* oamenii atunci când sunt în culmea fericirii și *de ce*. Astfel, pe baza sutelor de interviuri în profunzime realizate cu persoane din diverse domenii profesionale, el a observat că participanții, indiferent dacă erau bărbați sau femei, tineri sau seniori, din Occident sau din Orient, descriau experiența în termeni asemănători, făcând referire la același epifenomen.

Pornind de la aceste relatări comune, Csikszentmihalyi (1975, 2000) a identificat o caracteristică ce era raportată frecvent de intervieuați: un sentiment profund, caracterizat printr-o absorbție totală, în care sinele pare să se „dizolve”, iar acțiunea „curge” de la sine. Persoanele care au participat la studiile sale au descris experiența trăită în timpul implicării profunde într-o activitate prin expresia „în flux” sau ca pe o stare care „curge de la un moment la altul, în care el [individul] deține controlul acțiunilor sale și în care există o mică distincție între sine și mediu, între stimul și răspuns sau între trecut, prezent și viitor” (Csikszentmihalyi, 2000, citat în Obadă, 2015, p. 20). Deoarece participanții la studii foloseau adesea metafora unui curent de apă care îi purta înainte fără

un efort conștient, teoreticianul a numit această experiență optimală „flux” (*flow*).

În studiile sale, Csikszentmihalyi (1975, p. 36) definește fluxul ca fiind „senzația holistică pe care oamenii o simt atunci când acționează cu implicare totală”, afirmând ulterior că aceasta reprezintă „starea în care persoanele sunt atât de profund absorbite într-o activitate încât nimic altceva nu pare să mai conteze; experiența în sine este atât de plăcută încât persoanele ar repeta-o cu orice preț, numai pentru plăcerea de a o face” (Csikszentmihalyi, 2015, p. 13).

Deși definițiile propuse de Csikszentmihalyi reprezintă repere importante pentru stabilirea sferei conceptuale a experienței optimale, răspunsul la întrebarea „Ce este fluxul?” prezintă încă unele dificultăți de ordin metodologic. De pildă, în viziunea lui Marr (1998), fluxul nu ar trebui privit ca o variabilă singulară, ci ca un „epifenomen” – o experiență holistică ce depășește suma componentelor sale psihologice și fiziologice. Generat de echilibrul dintre provocări și abilități, fluxul implică o direcționare voluntară a atenției și determină efecte psihologice profunde (de la control și bucurie, până la reducerea anxietății). Totuși, autorul avertizează că acumularea excesivă de descrieri literare a diminuat rigoarea științifică a termenului, provocând confuzii conceptuale majore în literatura de specialitate. O analiză critică a definițiilor fluxului indică existența unor dificultăți în elaborarea unor definiții operaționale (Obadă, 2015). Astfel, analizând accepțiunile din literatura de specialitate, se poate constata că „nu rămânem cu o definiție centrală a fluxului, ci cu o varietate de constructe care tind să fie experimentate atunci când un individ intră în stare de flux. Unele dintre aceste constructe definesc sau provoacă fluxul, iar altele sunt experimentate ca un rezultat al faptului că individul se află în stare de flux” (Obadă, 2015, p. 20). Aceași perspectivă este împărtășită și de Abuhamdeh